

การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายเหรียญปัตตานีสู่การออกแบบเครื่องแต่งกายชุดเดรสบาติก
ด้วยบล็อกไม้ของกลุ่มบาราโหมบาร์ซา ชุมชนบาราโหม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
A Study Identity patterned design on Pattani ancient coin for Batik Dress
Design with Wooden Printing Blocks of Barahom Bazaar, Barahom
Community, Muang District, Pattani Province.

ชุตินา หวังเบญหมัด^{1*}, กอแก้ว จันทรกึ่งทอง², สิริลักษณ์ ทองพูน¹, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล²,
วิวัฒน์ จันทรกึ่งทอง², ศุภฤกษ์ ทองประยูร³ และจินัตดา วิทยาพันธ์ประชา⁴
Chutima Wangbenmad^{1*}, Korkaew Jankingthong², Sililuck Thongpoon¹,
Woraluck Lalitsasivimol², Wiwat Jankingthong², Supparuang Thongprayoon³
and Jinatda Wittayapanpracha⁴

¹ อาจารย์ ดร., สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Ph.D., MBA Program, Faculty of Business Administration, Hatyai University.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

² Assistant Professor, Ph.D., MBA Program, Faculty of Business Administration, Hatyai University.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาออกแบบประยุกต์ศิลป์, คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

³ Assistant Professor, Applied Art Design Program, Faculty of Education and Liberal Arts,
Hatyai University.

⁴ อาจารย์, สาขาวิชานิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁴ Lecturer, Communication Arts Program, Hatyai University

*Corresponding author, E-mail: drchutima@hu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนบาราโหม และ 2) ศึกษาการออกแบบและ
พัฒนาเครื่องแต่งกายชุดเดรสผ้าบาติกด้วยอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับวิสาหกิจชุมชนบาราโหม
บาร์ซา งานวิจัยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ส่วนคือ 1) ศึกษาข้อมูลเอกสาร ความเป็นมา ประวัติศาสตร์
ของชุมชนบาราโหมและวิเคราะห์อัตลักษณ์ของชุมชน 2) การสัมภาษณ์ลักษณะกลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชน
ชาวบ้านและชาวบ้าน เก็บข้อมูลด้านอัตลักษณ์ของชุมชน 3) แนวทางในการเพิ่มมูลค่าด้วยกระบวนการ
ออกแบบเครื่องแต่งกายให้มีอัตลักษณ์ของชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านอัตลักษณ์ที่ทางกลุ่มเสนอเป็นเรื่องราวของเหรียญทองปัตตานี ชุมชนบาราโหมนั้นปรากฏหลักฐานการค้นพบเงินเหรียญทองปัตตานีในพื้นที่รายบริเวณหมู่บ้านซึ่งเหรียญก็มีลวดลายที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเมืองปัตตานีในอดีต ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบาราโหมบาร์ซาจึงได้นำลวดลายเหรียญมาออกแบบบล็อกไม้เพื่อพิมพ์ลายบนผ้าบาติกเป็นลวดลายที่สะท้อนให้เห็นถึงมรดกทางประวัติศาสตร์ของเมืองปัตตานี 2) แนวทางการนำผ้าบาติกพิมพ์ลายเหรียญทองปัตตานี มาสร้างสรรค์ออกแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกายสตรีชุดเดรสที่สวมใส่ได้ทั้งการทำงานและลำลองสำหรับกลุ่มลูกค้าวัยทำงานช่วงอายุ 25 – 50 ปี ในการพัฒนาต้นแบบเลือกใช้ผ้าลินินที่มีคุณสมบัติที่ดูดซับความชื้นและระบายอากาศได้ดีโดยสีน้ำเงินเป็นสีพื้น สีขาวเป็นลวดลายเหรียญเนื่องจากสีน้ำเงินและสีขาวเป็นสีเอกลักษณ์ของบาราโหมบาร์ซาเป็นการสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์

คำสำคัญ: การออกแบบเครื่องกายชุดเดรส ผ้าบาติกพิมพ์ลายด้วยบล็อกไม้ อัตลักษณ์ลวดลายเงินเหรียญทองปัตตานี

Abstract

This research aimed to 1) study Barahom's identity and 2) study the design and development of Batik dress with the community identity to create added value for the BarahomBarzaar community. The research is divided into 3 parts: 1) study the history documents of the Barahom community and analyze the identity of the community, 2) focus group interview with community leaders, Local scholars and villagers who had knowledge in barahom history for collecting information on the community identity 3) how to create a value-added through the process of designing costumes with identity of community.

The results of the study showed that (1) the identity presented by the focused group was the story of the Pattani gold coins where the coinage has a pattern showing the identity of Pattani in the past. The Barahombarzaar community enterprise used the coin pattern to design the wooden block to be printed on the batik cloth as a pattern that reflects the historical heritage of Pattani. (2) Guidelines for introducing batik cloth with the pattern of Pattani ancient coins to create fashion designs, women's dresses that can be worn both for work and casual for the working-age group of 25 - 50 years old. In the prototype development, linen fabrics were used with moisture absorbing and breathable properties with blue and white as the signature color of barahombarzaar community by creating value for community products with a historical story in the concept of the creative economy.

Keywords: Dress Design, Wood Batik Printing Blocks, Identity, Patterns in Ancient Pattani coins

บทนำ

การพัฒนาผู้ประกอบการชุมชนให้สามารถนำอัตลักษณ์หรือจุดเด่นท้องถิ่นมาพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่มีอยู่มาสร้างจุดเด่นในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชุมชนและเผยแพร่แก่สังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมสินค้าตามนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศกล่าวคือเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการสร้างมูลค่าสินค้าหรือบริการโดยเน้นกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญา วัฒนธรรม และความเป็นอัตลักษณ์มาใช้ในการออกแบบเพื่อช่วยสร้างประสิทธิภาพและศักยภาพในการแข่งขันให้แก่ธุรกิจ (อินย์นิชา วิโรจน์รุจน์, 2563)

ชุมชนบาราโหมเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ติดอันดับ 1 ของจังหวัดปัตตานีพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ในอดีตปัตตานีเป็นเมืองท่าศูนย์กลางการค้าทางทะเลที่สำคัญเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งกว่าเมืองใด ๆ บนคาบสมุทรมลายูมีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติมีเรือสินค้าเข้ามาเทียบท่าอย่างไม่ขาดสายและเริ่มการค้ากับฮอลันดา สเปนและอังกฤษเป็นครั้งแรกบาราโหมมีคลองปาเราะไหลผ่านเชื่อมสู่อ่าวปัตตานีจึงเหมาะสมต่อการเป็นท่าเรือเป็นจุดที่ขนถ่ายสินค้าจึงมีการค้นพบร่องรอยหลักฐานเศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อกระเบื้องเศษกระเบื้อง เครื่องถ้วยจีน กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่รายทิวบริเวณทั้งหมดบ้านบางจุดพบเศษภาชนะทับถมกันเป็นชั้นหนา อีกทั้งยังพบหลักฐานในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกล่าวคือการพบเงินเหรียญทองคำแท้มีขนาดเล็กเท่ากับเหรียญ 25 สตางค์หรือที่เรียกว่าเหรียญคูปัง (การिया แวกุโน และคณะ, 2559) ถือว่าเป็นชุมชนที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญและสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ได้ (พิริยา จินตามณี และคณะ, 2554)

วิสาหกิจชุมชนบาราโหม บาร์ชาโดยฟาริดา กล้าณรงค์ หรือ 'กะดา' หัวหน้ากลุ่ม และผู้ก่อตั้งแบรนด์บาราโหมบาร์ชา ภายใต้แนวคิดการนำสิ่งที่มีอยู่มาสร้างสรรค์เป็นลวดลายบนงานหัตถกรรมประยุกต์นำเอามรดกทางประวัติศาสตร์ของชุมชนบาราโหม มาสร้างจุดเด่น ในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมให้ลูกหลานของชุมชนและเผยแพร่แก่สังคม จากแรงบันดาลใจต้องการทำผ้าบาติกที่มีลวดลายจากเศษกระเบื้องโบราณซึ่งถูกขุดพบ และค้นพบในชุมชนหมู่บ้านบาราโหม มาสร้างจุดเด่นเป็นลวดลายบนงานผ้าบาติก อีกทั้งจากพื้นฐานการเป็นครุศิลปะของผู้ประกอบการ มีประสบการณ์ในศิลปะผ้าบาติกระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา และได้เข้าอบรมความรู้เพิ่มเติมในการทำผ้าบาติกเพื่อให้สืบทอดงาน ผู้ประกอบการยังมีแนวความคิด และเป้าหมายในการทำธุรกิจเพื่อการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาชุมชน เพราะชุมชนทำประมงและแปรรูปเป็นหลัก ไม่มีอาชีพอื่น มีเฉพาะแม่บ้านที่ดูแลบ้านและเลี้ยงลูก ทำให้เกิดปัญหาว่างงาน เด็กติดยาเสพติด ในปีพ.ศ.2563 จึงได้ชักชวนน้อง ๆ ผู้หญิงซึ่งล้วนอยู่นอกระบบการศึกษาเข้ามาเป็นสมาชิก เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ อยากให้เห็นคุณค่าของชุมชนเป็นการดึงคนในชุมชนให้กลับมาอยู่ในถิ่นฐานบ้านเกิดและเพื่อสร้างให้ชุมชนสามารถมีรายได้ที่มั่นคง และยั่งยืน โดยความร่วมมือของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 11 และมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ในโครงการยกระดับหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village: CIV) เพื่อให้ผู้ประกอบการชุมชน

สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ โดยนำอัตลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนมาใช้ในกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์

จากมูลเหตุดังกล่าวดังนั้นจึงเป็นโจทย์วิจัย ในการศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนบาราโหมสำหรับการออกแบบเครื่องแต่งกายชุดเดรสผ้าบาติกด้วยบล็อกไม้ของกลุ่มบาราโหมบาร์ซา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีเพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนบาราโหม
2. เพื่อศึกษาการออกแบบและพัฒนาเครื่องแต่งกายชุดเดรสผ้าบาติกด้วยอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับวิสาหกิจชุมชนบาราโหมบาร์ซา

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

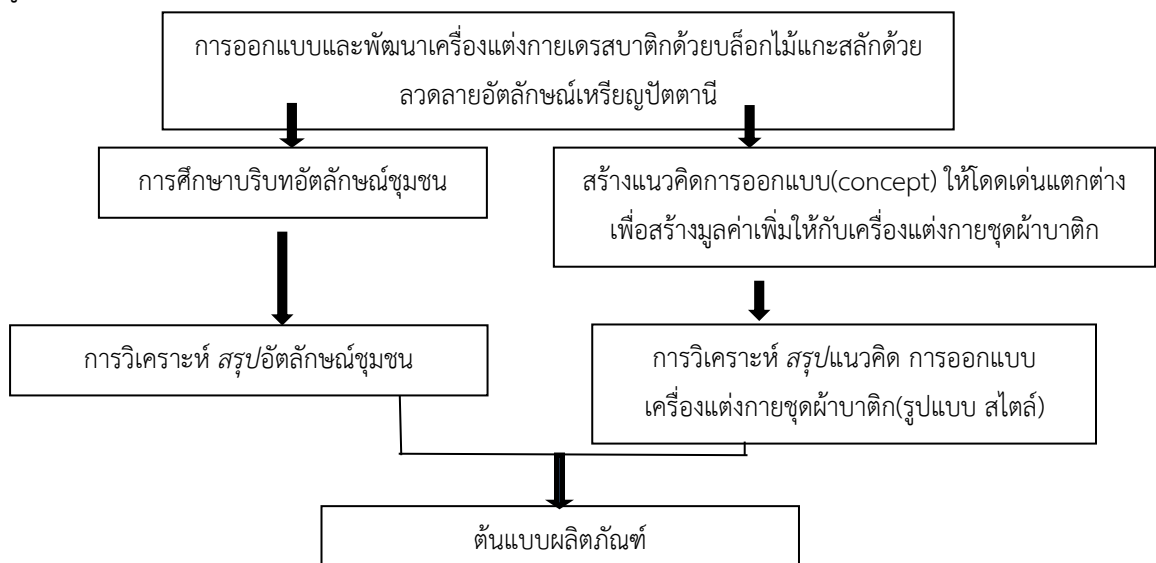
อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง ลักษณะเฉพาะแสดงตัวตนบ่งบอกพื้นที่ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าเป็นที่ต้องการของทุกคน เพราะบ่งบอกซึ่งความ “เป็นเรา-ไม่เป็นคนอื่น” นั้นทำให้ทุกคนทุกพื้นที่มีตัวตนอย่างมีนัยสำคัญบนโลกใบนี้ (ศศิธร ทองเปรมจิตต์ และศิริรภา พรหมมาแบน, 2562) อัตลักษณ์เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้น ๆ ซึ่งมีคุณลักษณะไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่น ๆ กล่าวคือลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ อัตลักษณ์มาจากภาษาบาลีว่า อตต+ลักษณะ โดยที่อัตตะมีความหมายว่าตัวตน ของตนส่วนลักษณะหมายถึงสมบัติเฉพาะตัว ดังนั้น อัตลักษณ์จึงหมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Added Value Creation) คือวิธีสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจสูงสุดจากสินค้าและบริการเนื่องจากสิ่งที่ลูกค้าต้องการไม่ใช่แค่คุณค่า แต่เป็นมูลค่าเพิ่มที่ทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกมากกว่าความพอใจซึ่งผู้ประกอบการสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าและบริการได้อย่างสม่ำเสมอ (Aaker, 2001)

ปัจจุบันการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์หรือบริการเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยเรียกความสนใจของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มใหม่ ๆ และสามารถรักษฐานลูกค้าปัจจุบันไว้ได้ได้การสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นการออกแบบที่สร้างความแตกต่างให้กับสินค้าเกิดเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์หรือสินค้าใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการใช้งานมากขึ้น แต่เพื่อให้เกิดผลสำเร็จสุดท้ายคือการได้ผลิตภัณฑ์และบริการที่มี “คุณค่าเพิ่ม” สำหรับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้บริโภค (Value) อะไรที่จะทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าคุณค่าที่เรานำเสนอให้กับเขานั้นคุ้มกับต้นทุนชีวิตของเขา ไม่ว่าจะเป็นเงินที่เสียไปเวลาที่เสียไป และความพยายามที่ต้องเสียไป การสร้างสรรค์คุณค่า (Value Creation) เป็นกลยุทธ์สำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่ธุรกิจความสำเร็จของการยกระดับคุณค่าอยู่ที่การสร้างสมดุลที่ตระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้น

เป็น “คุณค่าเพิ่ม” ที่ผู้บริโภคจะได้รับและ “มูลค่าเพิ่ม” ที่ผู้ประกอบการคาดหวังอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจที่ยั่งยืนต่อไปการสร้างมูลค่าเพิ่ม สามารถสร้างได้ในหลายทางดังนี้ คือ 1) การเพิ่มคุณค่าจะต้องพิจารณาจากความต้องการและรสนิยมของผู้บริโภคเป็นหลักเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค 2) การพิจารณาตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการแนวคิด (Concept) ที่แตกต่างและโดดเด่น 3) การพิจารณาวัตถุดิบคัดเลือกวัตถุดิบที่มีเรื่องราวมีความแตกต่างที่โดดเด่น มีคุณค่าที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มได้ 4) การพิจารณาวิถีกระบวนการผลิตหรือวิธีการผลิตที่อาจจะตัดแปลงให้เกิดคุณค่ามากขึ้น 5) บรรจุภัณฑ์ที่ทำให้ผู้บริโภครับรู้ถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ 6) การสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงบริการให้กับผลิตภัณฑ์ 7) การสร้างแบรนด์เป็นการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และบริการนั้น ๆ 8) การสร้างมูลค่าเพิ่มในด้านความสะอาด (วรัววรรณ เจริญรูปและคณะ, 2562)

การออกแบบ (Design) เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ซึ่งได้แก่ แนวความคิดใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่หรือเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของเดิมให้ดียิ่งขึ้นหรือเพื่อการแก้ปัญหาได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างเหมาะสมต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม (พรพิมล พงนาพิมล, 2559) การออกแบบไม่ใช่เพียงแค่ให้ดูมีความสวยงามเท่านั้นแต่ต้องคำนึงถึงรูปแบบของผลงานที่ต้องการจะออกแบบว่าจะให้ออกมาสอดคล้องตรงตามความต้องการกลุ่มเป้าหมายแนวโน้มเทรนด์การออกแบบ ณ ช่วงเวลานั้นซึ่งความคิดสร้างสรรค์กับการออกแบบเครื่องแต่งกายเป็นสิ่งที่มาคู่กันการที่นักออกแบบมีความคิดสร้างสรรค์จะทำให้ผลงานนั้นออกมาดูมีคุณค่าดึงดูดสายตาผู้บริโภค และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดจะต้องอาศัยกระบวนการทางด้านการออกแบบซึ่งในการออกแบบและพัฒนาลวดลายบล็อกไม้บาติกจากคุณค่าพื้นฐานประวัติศาสตร์ และเพิ่มมูลค่าสินค้าทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการค้นหาเอกลักษณ์ของ ลวดลายเหรียญปัตตานีเพื่อนำวิเคราะห์แนวทางการออกแบบและพัฒนาลวดลายบล็อกไม้บาติก มีกระบวนการวิจัยได้ดังรูปภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติ ได้ดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนบาราโหม

(1) ศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องความเป็นมาประวัติศาสตร์ของชุมชนบาราโหม ค้นหาอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชุมชนบาราโหม

(2) การสนทนากลุ่ม เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ชุมชนผู้ให้ข้อมูลทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ชุมชนบาราโหม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้านและ ชาวบ้าน จำนวน 10 คน สำหรับการพิจารณาถึงจำนวนผู้ให้ข้อมูลนั้น ได้พิจารณาจากความอึดตัวของข้อมูลที่ได้รับเป็นสำคัญ และ Chai Podhisita (2004) กล่าวว่าผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มควรมีจำนวน 7-12 คน ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีลักษณะเป็นความคิดเห็น ผู้วิจัยใช้การถอดความ วิเคราะห์ความคิดเห็นในประเด็นที่เหมือนกันหรือสอดคล้องกัน และจัดลำดับความสำคัญตามข้อคิดเห็น

(3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยการบันทึกเสียงการสนทนากลุ่ม และจัดบันทึกตามประเด็นหลักในแบบสนทนากลุ่ม ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2564 เวลา 9.00 น. – 12.00 น. ณ ศูนย์เรียนรู้ หมู่ 1 ตำบลบาราโหม จังหวัดปัตตานี

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อออกแบบพัฒนาเครื่องแต่งกายชุดผ้าบาติกด้วยอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับวิสาหกิจชุมชนบาราโหมบาร์ซา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

(1) การลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบาราโหมบาร์ซาเกี่ยวกับแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเครื่องแต่งกายชุดผ้าบาติก

(2) นำอัตลักษณ์ชุมชนมาทดลองออกแบบร่างเครื่องแต่งกายชุดผ้าบาติกทั้งหมด 3 แบบร่าง

(3) เสนอแบบร่าง (sketch) เพื่อให้กับผู้ประกอบการคัดเลือกแบบร่าง

(4) การพัฒนาต้นแบบจากแบบร่างที่ทำการคัดเลือก

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนบาราโหมเมืองปัตตานี ที่ซึ่งในอดีตเป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดสำหรับการทำการค้าในย่านทะเลแถบนั้น (greatest port for trade in all those seas) เป็นศูนย์กลางการค้า มีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติที่เจริญรุ่งเรืองเป็นอันมากมีหลักฐานการพบเหรียญทองประจำเมืองปัตตานี ซึ่งมีลวดลายบนเหรียญด้านหนึ่งเป็นรูปพระอาทิตย์มีรัศมี 4-8 เส้นคล้ายรูปดอกไม้ อีกด้านหนึ่งมีอักษรอารบิกทั้งนี้อัตลักษณ์ลวดลายเหรียญได้นำมาออกแบบลวดลายแกะสลักบล็อกไม้บาติก

จากการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนบาราโหมสิ่งที่ชุมชนต่างเห็นไปในทางเดียวกันก็คือประวัติศาสตร์ของปัตตานีที่ในอดีต เป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งกว่าเมืองใด ๆ บนคาบสมุทรมลายู ในพื้นที่ชุมชนบาราโหม ยังพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นสุสานหรือสถานที่ฝังพระศพของกษัตริย์เมืองปัตตานีทั้ง 3 พระองค์ คือ รายาฮีเยา รាយาปี่รู และรายาอูงู ทั้ง 3 พระองค์เป็น

พี่น้องกัน ในยุคสมัยราชินีรายาฮีเยา ปัตตานีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติเจริญรุ่งเรืองเป็นอันมาก เป็นศูนย์กลางการค้าและเป็นเมืองท่าทางทะเลที่สำคัญ เป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดสำหรับการทำการค้าในย่านทะเลแถบนั้น (greatest port for trade in all those seas) มีเรือสินค้าแทบทุกชาติมาแวะจอด และมีเรือสินค้าเข้ามาเทียบท่าอย่างไม่ขาดสายบาราโหมมีคลองปาเราะไหลผ่านเชื่อมสู่อ่าวปัตตานี ซึ่งเป็นท่าเรือใหญ่และเป็นจุดที่ขนถ่ายสินค้ามีการเก็บเหรียญทองคำได้ตามพื้นดิน บริเวณปากแม่น้ำและย่านชุมชนเก่าแก่การค้นพบร่องรอยหลักฐานปัตตานีที่เป็นแหล่งผลิตและใช้เหรียญทองคำกันมากเนื่องจากเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญมีการใช้เหรียญทองคำกันซื้อขายสินค้า ได้มีการผลิตเหรียญทองประจำเมืองขึ้นใช้อย่างมากมาย ปัตตานีถือตราวัว (ฉลุ) เป็นตราประจำเมืองจึงมีการผลิตเหรียญทองคำเป็นตราประจำเมือง รูปวัวเหรียญปัตตานีมีขนาด 9-10 มิลลิเมตร แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่ (1) เหรียญวัว ด้านหนึ่งเป็นรูปวัววางชี้ขึ้นท้องฟ้าระหว่างพระอาทิตย์ และพระจันทร์ล้อมด้วยจุดไข่ปลา ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นอักษรอารบิก อ่านว่า “มาริตอัลอาติล” หมายถึง ราชอาณาจักร คำว่า “อัลอาติล” หมายถึง “ความยุติธรรม” (2) เหรียญพระอาทิตย์ เรียกกันว่า “เหรียญดินาร์มาตาฮารี” ด้านหนึ่งเป็นรูปพระอาทิตย์มีรัศมี 4-8 เส้นคล้ายรูปดอกไม้ อีกด้านหนึ่งมีอักษรอารบิกที่มีข้อความเหมือนกับเหรียญวัว และ (3) เหรียญอักษรอารบิก ที่มีชื่อรายา ผู้ครองนครด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งมีอักษรอารบิกที่มีข้อความเหมือนกับเหรียญวัว (นวรรตน์ เลขะกุล, 2542) สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ชัดเจนที่สุด และมีความภาคภูมิใจกับประวัติศาสตร์นี้

ภาพที่ 2 เหรียญกษาปณ์ทองปัตตานี
ที่มา: นวรรตน์ เลขกุล, เบี้ย บาท กษาปณ์
แบงก์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพ,
2542)

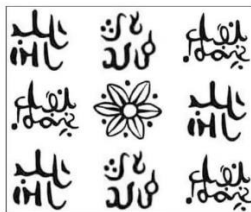
ภาพที่ 3 เงินเหรียญทองปัตตานี
ที่มา: เวทีการสนทนากลุ่ม (Focus group)

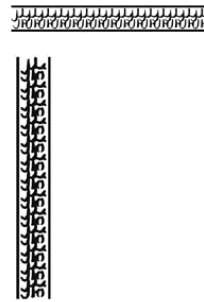
ภาพที่ 4 แสดงการระดมความคิด (Focus group) ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและชาวบ้าน
เก็บข้อมูลด้านอัตลักษณ์ของชุมชน

2. เพื่อศึกษาการออกแบบและพัฒนาเครื่องแต่งกายชุดเดรสบาติกด้วยอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อสร้าง
คุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับวิสาหกิจชุมชนบาราโหมบาร์ซา

2.1. การศึกษาลวดลายของเหรียญปัตตานีและถอดแบบให้อยู่ในลวดลายที่จะนำไปเป็น
แนวทางในการออกแบบลวดลายบนผ้าบาติกเพื่อสร้างความโดดเด่นแตกต่างเพิ่มมูลค่าให้กับเครื่องแต่ง
กายชุดผ้าบาติก

ขนาด 5*6 นิ้ว
แต่ละแบบกว้าง 1.5 นิ้ว

ภาพที่ 5 แสดงการถอดแบบลวดลายเหรียญปัตตานีลงบนบล็อกไม้

2.2 สร้างแนวคิดการออกแบบ (concept) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บาราโหมบาร์ซา พบว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญและต้องการการออกแบบแฟชั่นชุดทำงานสตรีชุด เดรสที่ใส่ได้ทั้งทำงานและเป็นชุดลำลอง กลุ่มเป้าหมายคือวัยทำงานอายุ 25 – 50 ปี ต้องการใช้ผ้าลินินที่มี คุณสมบัตินุ่ม ดูดี ซึ่มความชื้นได้ดีและระบายอากาศได้ดีโดยใช้พื้นสีน้ำเงินและลวดลายเหรียญสีขาว เนื่องจากสีน้ำเงินและ สีขาว เป็นเอกลักษณ์ของบาราโหมบาร์ซา โดยทำการร่างแบบเพื่อให้ผู้ประกอบการ คัดเลือก

ภาพที่ 6 แสดงการวางลวดลายเหรียญปัตตานีลงบนชุดเดรส

ภาพที่ 7 แสดงการพิมพ์ลายผ้าด้วยบล็อกไม้แกะสลักลวดลายที่ถอดแบบจากเหรียญปัตตานี

ภาพที่ 8 แสดงต้นแบบชุดเดรสผ้าบาติกด้วยบล็อกไม้แกะสลักลวดลายที่ถอดแบบจากเหรียญปัตตานี

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนบาราโหม เมืองปัตตานีที่พบประวัติศาสตร์ในอดีตเป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดสำหรับการทำการค้าในย่านทะเลแถบนั้น (greatest port for trade in all those seas) เป็นศูนย์กลางการค้ามีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติที่เจริญรุ่งเรืองเป็นอันมากมีหลักฐานการพบเหรียญทองประจำเมืองปัตตานี ซึ่งมีลวดลายบนเหรียญด้านหนึ่งเป็นรูปพระอาทิตย์มีรัศมี 4-8 เส้นคล้ายรูปดอกไม้ อีกด้านหนึ่งมีอักษรอารบิก ทั้งนี้อัตลักษณ์แห่งลวดลายเหรียญได้นำมาออกแบบลวดลายแกะสลักบล็อกไม้บาติก ซึ่งอัตลักษณ์ ต้องแตกต่างจากคนอื่น แตกต่างจากคู่แข่งชั้นยังไม่ผู้ผลิตรายใดนำมาทำลวดลายบนผ้าบาติก (อัปสร อีซอและคณะ)

ผลการศึกษาการออกแบบและพัฒนาเครื่องแต่งกายชุดเดรสบาติกพิมพ์ลายด้วยบล็อกไม้ที่แกะสลักด้วยลวดลายอัตลักษณ์เหรียญปัตตานีเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับวิสาหกิจชุมชนบาราโหมบาร์ชาในโครงการส่งเสริมผู้ประกอบการชุมชนให้นำอัตลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ (Creative Industry Village: CIV) สัมพันธ์กับงานวิจัยของมจรุส เวียงสีมา และนิรัช สุดสงข (2563) ศึกษาการออกแบบลวดลายผ้าตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่กล่าวว่า การนำลวดลายมาออกแบบต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในการคัดเลือกลวดลายมาใช้เป็นหลักสำคัญ ซึ่งลายที่มีความหมายที่ดีส่งเสริมให้ผู้สวมใส่ได้เกิดความรู้สึกที่ดี เสริมสร้างราศีให้ผู้สวมใส่ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ออกแบบลวดลายผ้าบาติกที่มีที่มาของลวดลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นลวดลายจากเหรียญปัตตานี ผู้วิจัยได้จัดจ้วางลวดลายเหรียญให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ลวดลายต่อกันตามความยาวผ้าลวดลายซ้ำ ๆ กัน และนำมาสร้างสรรค์ในรูปแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกายชุดเดรสที่มีความสวยงามทันสมัย น่าสนใจสวมใส่ได้ทุกโอกาส

โดยเน้นไปที่กลุ่มคนทำงาน อย่างไรก็ตามชุมชนสามารถนำลวดลายดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในงานได้หลากหลายนอกจากแฟชั่นเครื่องแต่งกายชุดเดรส เพื่อเป็นการเผยแพร่อัตลักษณ์ท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการนำไปประยุกต์ใช้งานกับชุมชนต่าง ๆ ได้ที่ต้องการค้นหาอัตลักษณ์ของตนเองที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์เฉพาะ รักษาคุณค่าดั้งเดิมในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ ที่ประยุกต์ใช้ลวดลายเหรียญปัตตานีที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในการออกแบบดียิ่งขึ้น ควรศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสามารถเข้าใจในความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่เพิ่มเติมและหลากหลายยิ่งขึ้นซึ่งแนวทางการขยายโอกาสทางการตลาดได้อีกทางหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- การิยา แวกุโน มะรอปปี เปาะโวะมะมู สาและอับดุลลาฮี ดอเฮงอัลฟิรดี หะยิมะแซตรุณี ดีแสง และ ฮามีละห์ กะลูแป, 2559 รายงานวิจัยศักยภาพประวัติศาสตร์และบริบทชุมชนบาราโหม ตำบลบาราโหมอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพมหานคร ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พิมพ์ครั้งที่ 6. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ:อักษร เจริญทัศน์.
- นวรรตน์ เลชะกุล(2542). *เบ๊ย บาท ษาปณ์ แบนก์*. ค้นพบวิวัฒนาการของเงินตราและวิวัฒนาการใช้เงินตรา ของมนุษย์ สำนักพิมพ์: สารคดี.กรุงเทพมหานคร.
- พรพิมล พจนานิคมล. (2559). *การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์อย่างมีวิจรรณญาณสำหรับนิสิตสาขาวิชาการออกแบบทัศนศิลป์*. ดุษฎีนิพนธ์การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร.
- มธุรส เวียงสีมา และ นิรัช สุตสงข์ (2563). การออกแบบลวดลายผ้าจากศิลปะภูมิปัญญาผ้าจากไทพวนและไทยวนตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 12(1), 127 – 151.
- วรัวรรณ เจริญรูปจรัสศรี โนมินิตศักดิ์ เจริญรูปและ ภูวเรศ เทพกร. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม: กรณีศึกษาตุ่งล้านนา. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 6(2), 315 – 330.

อัปสร อีซอปวีณา เจะอารง สุธิตา เลขาวิจิตร มนัส สุทธิการ ชรีฮาน ยีแวง และวิโรจน์ ไพบุลย์เวชสวัสดิ์.
(2563). อัตลักษณ์ผ้าและเครื่องแต่งกายธุรกิจโอท็อป 5 ดาว อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. *วารสาร
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. 15(3), 363 – 372.

Aaker, D. A. (2001). *Strategic market management*. New York John Wiley